

AUTOR: Joanna Roszak

KOREKTA MERYTORYCZNA: Wioleta Hutniczak

CELE:

Uczeń/uczennica wie, umie rozumie:

- jak przebiega konflikt na Ukrainie,
- czym różni się pokój pozytywny od negatywnego wg koncepcji Johana Galtunga,
- termin uchodźcy wewnętrznego,
- jakie działania przyczyniają się do utrzymania pokoju,
- że przez spotkanie z tekstem literackim można budować wrażliwość kulturową
- gdzie aktualnie toczą się konflikty zbrojne.

HASŁA TEMATYCZNE: pokój, pokój pozytywny i pokój negatywny, wojna, Ukraina, uchodźstwo wewnętrzne

POZIOM EDUKACYJNY (WIEK UCZNIÓW I UCZENNIC/ KLASA): III klasa gimnazjum, I-IV klasa liceum, technikum i szkół zawodowych.

ODWOŁANIA DO PODSTAWY PROGRAMOWEJ:

Cele kształcenia (wymagania ogólne)

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury. Uczeń stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki; w interpretacji tekstu wykorzystuje wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany; poznaje niezbędne dla lektury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki; odczytuje rozmaite sensy dzieła.

Wymagania szczegółowe:

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, felieton, reportaż).

czynimy świat lepszym

CZAS: 90 minut

PODSTAWOWE INFORMACJE NA TEMAT WARSZTATU MOŻNA ZNALEŹĆ:

Bieżące informacje o konflikcie na Ukrainie <https://www.facebook.com/KyivPost/>, <https://www.kyivpost.com/>

Historia konfliktu na Ukrainie: <http://ukrainefreedom.org/en/>

Strona o działaniach PAH na Ukrainie: <https://www.pah.org.pl/ukraina/>

CO TRZEBA PRZYGOTOWAĆ PRZED ROZPOCZĘCIEM LEKCJI?

Przewietrz klasę, wydrukuj załącznik w ilość odpowiadającej OU. Zawieś w klasie mapę Ukrainy, jeżeli to niemożliwe przygotuj jej kontur z zaznaczonymi większymi miastami oprócz Doniecka. Przygotuj kilka stolików i krzeseł, potrzebnych przy metodzie stolików eksperckich. Upenij się, że masz dostęp do flipchart/tablica. Samoprzylepne karteczki. Załadowany wcześniej lub ściągnij film o pomocy PAH na Ukrainie. Przygotuj leksykon historii Polski po II wojnie światowej / podręcznik do najnowszej historii Polski do wglądu.

UŻYTE SKRÓTY:

OP – osoba prowadząca

OU – osoby uczestniczące

Czas	Cel metody	Opis metody	Potrzebne materiały

10 minut	<p>Krzesła: zostajesz czy schodzisz?</p> <ul style="list-style-type: none"> Zbudowanie dobrej atmosfery zajęć, sugestia, że OU są odpowiedzialne za zajęcia, rozbudzenie OU, uporządkowanie wstępnych wiadomości. 	<p>Krzesła: zostajesz czy schodzisz?</p> <p>OU wchodzi na krzesła, OP zadaje pytania – na krzesłach pozostają tylko OU znające odpowiedź. Gra toczy się do chwili, w której na krzesłach pozostanie jedna osoba.</p> <p>Pytania (jeśli OU nie znają odpowiedzi, udziela jej OP):</p> <ul style="list-style-type: none"> w jakich krajach, na jakich terytoriach toczą się obecnie konflikty zbrojne – wymień przynajmniej trzy? (np. Ukraina, Syria, Sudan, Somalia, Strefa Gazy), jak wygląda flaga Ukrainy? (dwa poziome pasy, na górze niebieski, niżej żółty), <ul style="list-style-type: none"> jaka jest symbolika flagi Ukrainy? (niebo i pola), w którym roku Ukraina uzyskała niepodległość (w 1991), kim są uchodźcy wewnętrzni (osoby zmuszone zostawić miejsce zamieszkania, często większość dobytku, by przenieść się w granicach kraju w inne, bezpieczniejsze miejsce), jak szacujesz: ile Ukrainek i Ukraińców w wyniku toczącego się obecnie konfliktu zostało uchodźcami/uchodźczyniami wewnętrznymi? (wewnętrznie przemieszczonych osób zostało około 	<p>Krzesła: zostajesz czy schodzisz?</p> <p>Krzesła, lista pytań, flaga Ukrainy (załącznik 1.).</p> <p>Jeżeli to możliwe, OP zawiesza w klasie mapę Ukrainy lub mapę Europy.</p>
----------	---	--	---

		<p>1,6 mln; źródło: UNHCR).</p> <p>OP pokazuje OP flagę Ukrainy. Czy obecnie naprawdę odwzorowuje ona rzeczywistość kraju? Co zastąpiło w wielu rejonach kraju żółte, pełne zboża pola?</p> <p>OP pokazuje OU film o pracy PAH na Ukrainie pt. <i>Ukraina w potrzebie</i>:</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=IRFLpqiHeTM</p>	
10 minut	<p>Koncepcja Johana Galtunga Cele:</p> <ul style="list-style-type: none"> Zapoznanie z koncepcją pokoju negatywnego i pokoju pozytywnego. Podkreślenie, że (jakkolwiek lekcja centruje się wokół konfliktu na Ukrainie) pokój to pojęcie szerokie i obejmuje więcej niż stan bez wojny. 	<p>Koncepcja Johana Galtunga</p> <p>OP za pomocą pogadanki przedstawia koncepcję Johana Galtunga: pokoju negatywnego (stan, w którym nie stosuje się przemocy, brak wojny) i pozytywnego (poza niestosowaniem przemocy, brakiem wojny składają się na tę kategorię podejmowane działania, zapobiegające zagrożeniom, podtrzymujące pozytywny stan rzeczy).</p> <p>Ten norweski badacz, który po II wojnie światowej, w latach 50. XX wieku, założył w Oslo jednostkę naukową zajmującą się badaniami nad pokojem, podkreślał, że „pozytywny pokój” musi rozwiązać problemy leżące u podstaw konfliktów i chęci dominacji, a więc wiąże się z walką z głodem, chorobami, katastrofami naturalnymi, nierównością, ubóstwem, rasizmem, przemocą instytucjonalną, wyzyskiem.</p>	Koncepcja Johana Galtunga

15 minut	<p>Czym jest pokój?</p> <p>Cele:</p> <ul style="list-style-type: none"> Pogłębienie pojęcia <i>pokój</i>i przełożenie go na konkretne działania, które składają się na ten stan. 	<p>Czym jest pokój?</p> <p>OP proponuje burzę mózgów, w której użyte zostaną kolorowe samoprzylepne karteczki.</p> <p>Jakie działania można podjąć dla podtrzymywania pokoju pozytywnego?</p> <p>W pierwszej rundzie OU otrzymują po dwie kartki samoprzylepne. Na każdej z nich wypisują krótką odpowiedź na pytania „Jak zachować pokój” / „Jakie działania pokojowe podejmuję lub chcę podjąć”.</p> <p>OU przyklejają kartki na tablicy/flipczarcie pod napisem „Jak zachować pokój?”.</p> <p>W drugiej rundzie, gdy wszystkie kartki już zawisły, OU podchodzą do tablicy z pisakami i stawiają kropkę przy tych trzech pomysłach, które wydają im się najważniejsze.</p> <p>OP dopowiada do skojarzeń OU, że do wachlarza działań pokojowych należą np. dbanie o równy dostęp do wody i innych zasobów naturalnych, przeciwdziałanie rasizmowi i nienawiści, powstrzymanie rozprzestrzeniania się globalnych chorób, wyeliminowanie ubóstwa, działanie na rzecz sprawiedliwości społecznej i praw człowieka dla wszystkich, w sposób szczególny praw kobiet i dzieci, przywracanie naturalnego środowiska Ziemi, kontrola nad rozprzestrzenianiem broni, przeciwdziałanie przemocy etc.</p>	<p>Czym jest pokój?</p> <p>Kolorowe samoprzylepne karteczki. Tablica, ściana lub flipchart.</p>
----------	--	---	--

15 minut	<p>Historia Romka</p> <ul style="list-style-type: none"> Drama pozwoli OU na empatyzowanie z bohaterami opowieści i głębsze skonfrontowanie OU z ich sytuacją osób, których dotknął konflikt na Ukrainie. Rozwija wrażliwość, umożliwia odwołanie do doświadczeń OU. 	<p>Historia Romka</p> <p>OP informuje, że na w tym ćwiczeniu poznamy historię chłopca o imieniu Romek, którego rodzina musiała uciekać do Polski przed wojną. OP mówi, że Romek mieszkał w mieście, które nazywa się Donieck i jest położone w Ukrainie. OP pyta czy OU wiedzą gdzie położony jest Donieck i prosi, aby jedna OU pokazała Donieck na mapie.</p> <p>OP wspomina, że w związku z wybuchem wojny rodzice zdecydowali się zabrać Romka i jego młodsze rodzeństwo i wyjechać na stałe do Polski.</p> <p>OP dzieli OU na 2 grupy i rozdaje teksty. (Pierwszej grupie załącznik 2a a drugiej 2b). Prosi, by samodzielnie wybrali swoich przedstawicieli i na podstawie tekstów odegrali dramę.</p> <p>Po zakończonej dramie OP prosi aktorów, żeby odczarowali się z ról ściągnąc z siebie symboliczny kombinezon i wypowiadając swoje imię.</p>	<p>Historia Romka</p> <p>Skserowane fragmenty tekstu (załącznik 2a i 2 b)</p> <p>Mapa Ukrainy. Jeżeli nie posiadasz mapy Ukrainy, przygotuj jej kontury na tablicy/kartonie z zaznaczonymi najważniejszymi miastami oprócz Doniecka.</p>
35 min	<p>Praca w grupach</p> <p>Cele:</p> <ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie wiedzy OU o przebiegu konfliktu na Ukrainie 	<p>Praca w grupach</p> <p>OP dzieli OU na 3 grupy i rozdaje arkusze papieru, mazaki i kredki oraz teksty z którymi będą pracować OU.</p> <p>.</p> <p>1) Pierwsza grupa czyta fragment wywiadu Pawła Smoleńskiego z Jurijem Andruchowyczem. Odpowiada na pytanie, jakie znajdują odpowiedniki Majdanu w polskiej historii XX wieku. (OU dostają do pomocy podręcznik polskiej historii powojennej)</p>	<p>Praca w grupach</p> <p>Mazaki, kredki, 3 duże arkusze papieru</p> <p>Podręcznik / leksykon polskiej historii powojennej</p> <p>Dodatkowe materiały dla OP</p> <ul style="list-style-type: none"> Bieżące informacje o konflikcie na Ukrainie https://www.facebook.com/KyivPost/

		<p>(załącznik 1 i 3)</p> <p>2) Druga grupa czyta fragment reportażu Bena Hoyle'a i odpowiada na pytanie, jakie koszty ponoszą podczas wojny cywile. Kogo dotyka konflikt na Ukrainie? Jakie jest zadanie polityków? Jakie akcje pomocowe można podjąć? (załącznik nr 4.)</p> <p>3) Trzecia grupa zapoznaje się z fragmentami reportażu Pawła Pieniążka. Jakie konsekwencje wojny wskazuje autor? (załącznik nr 5.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • https://www.kyivpost.com/ • Historia konfliktu: http://ukrainefreedom.org/en/
5 minut	<p>Telefon do przyjaciela Cele:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Metoda ma na celu uporządkowanie i powtórzenie wiadomości 	<p>Telefon do przyjaciela</p> <p>OU zostają dobrane w pary i odgrywają rozmowę telefoniczną. Jedna z osób dzwoni do drugiej, by zdać szczegółową relację z tego, czego dowiedziała się podczas warsztatów/lekcji. Druga osoba zadaje pytania i podtrzymuje rozmowę. Później osoby zamieniają się parami.</p>	<p>Telefon do przyjaciela</p>

Załącznik 1

Wojna na Ukrainie rozpoczęła się w kwietniu 2014 roku, dwa miesiące po odsunięciu od władzy Wiktora Janukowycza i nastawionej prorosyjsko Partii Regionów oraz po uformowaniu rządu przez Arsenija Jaceniuka.

Symbolem demokratycznej rewolucji na Ukrainie stał się Euromajdan, czyli Plac Niepodległości w Kijowie. Manifestacje rozpoczęły się tam 21 listopada 2013. Po tym, jak Wiktor Janukowycz odmówił podpisania umowy z Unią Europejską, opozycja zażądała odsunięcia go od władzy. Po protestach 30 listopada manifestujących rozpędzała policja (Berkut), do rewolucji dołączyły inne miasta, a do Kijowa przyjeżdżały setki ludzi. Po rozlewie krwi w lutym 2014 Janukowycz opuścił stolicę. 22 lutego parlament zdjął go z urzędu, na co zareagował popierający dotychczasową głowę państwa tzw. Antymajdan, a wielu rosyjskojęzycznych

mieszkańców Krymu zadeklarowało chęć przynależności do Rosji. W Sewastopolu flagę ukraińską zastąpiono rosyjską. Wkroczyli tam rosyjscy żołnierze, którzy 28 lutego 2014 przejęli lotnisko.

Separatyści, mający wsparcie rosyjskiej armii, zmierzają do odłączenia terytorium Donbasu od Ukrainy. Powołali Doniecką Republikę Ludową oraz Ługańską Republikę Ludową. W maju 2014 roku oproklamowali w to miejsce Federacyjną Republikę Noworosji. Żołnierze Ukrainy usiłują odbić te terytoria.

Załącznik 2

Bohaterem książki jest Romek, który wraz z rodzeństwem i rodzicami ucieka od wojny z Doniecka. Pierwszy z wypisów odnosi się do czasu, gdy mieszkali jeszcze na Ukrainie, drugi – gdy przebywali w ośrodku na Mazurach.

a) Barbara Gawryluk, *Teraz tu jest nasz dom*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2016, s. 6.

Ale od pewnego czasu tata coraz częściej był w domu. Już nie wyjeżdżał w kilkudniowe trasy. Rodzice coraz częściej zamykali się w kuchni i rozmawiali półgłosem po polsku, tak jakby nie chcieli, żebyśmy rozumieli. Niektóre słowa rozpoznawaliśmy: praca, dom, dzieci. Ale potem doszło do niego to najstraszniejsze: WOJNA. Słyszeliśmy je prawie każdego wieczoru.

b) Barbary Gawryluk, *Teraz tu jest nasz dom*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2016, s. 25.

Z Mikołajem, Natalką i młodszymi dziećmi ulepiliśmy bałwana. Śnieg był idealny, mokry i ciężki. Kiedy toczyliśmy ostatnią kulę, kilku najstarszych chłopaków zniknęło w pobliskich zaroślach, a po chwili pojawili się z patykami w rękach. Ułożyli je jak broń i biegnąc w naszym kierunku, udawali, że składają się do strzału.

– Ruki w werch! Zdawajtesia! – krzyczeli.

[...] Natalka schowała się za mnie i zaczęła płakać. Mikołaj chwycił mnie za rękę.

– Zdawajtesia! – wrzeszczeli, popychając nas patykami.

Na podwórko wbiegł tata w samej koszuli.

[...]

– Nie znacie innych zabaw?! – krzyczał tata. – Po co uciekaliśmy przed wojną? Żeby o niej zapomnieć! Żeby żyć w pokoju! [...] Mało wam było wystrzałów, eksplozji, czołgów?

Załącznik 3

Paweł Smoleński, *Szcze nie wmerła i nie umrze. Rozmowa z Jurijem Andruchowyczem*, Czarne, Wołowiec 2014, s. 49.

Majdan był w bardzo trudnej sytuacji, gdyż ludzi z samoobrony akurat tej nocy zostało bardzo niewiele. Cudem wytrzymali noc z 18 na 19 lutego. [...] dostajemy informację, że Majdan odpowiada na milicyjne kule ogniem. Daję głowę, że Berkut wiedział, że na Majdanie jest broń. Wszyscy wiedzieliśmy, kiedy stało się jasne, że albo my, albo oni. Ale milicjantom wtłoczono do łbów, że tylko oni mogą zabijać, że nikt do nich nigdy nie strzeli. Uwierzyli, dlatego byli po prostu przerażeni. Nagle poczuli, że mogą stracić życie dla jakiegoś Janukowycza.

Załącznik 4

Ben Hoyle, *Ukraina. Kociół debalcewski, zwycięski „Azow” i papierowy rozejm. Donbas wciąż krwawi*, 12 lutego 2015,
<http://www.gazetawroclawska.pl/artykul/3749879,ukraina-kociol-debalcewski-zwycieski-azow-i-papierowy-rozejm-donbas-wciaz-krwawi,id,t.html>

Krew sączy się po kafelkach w czterech koszmarnych salach głównej kościoły w Doniecku, gdzie dziesiątki pozszywanych, nagich zwłok leżą w niezgrabnych, pozbawionych godności stosach. Niektóre są tu już od prawie trzech tygodni, ponieważ cmentarz, na którym miały zostać pochowane, jest ostrzeliwany. Leżą tu zarówno zwłoki żołnierzy, jak i cywilów – wszyscy oni są ofiarami wojny. Większość ma kredowożółtą barwę, ale jedno ciało, odwrócone twarzą od drzwi, zostało przywiezione długo po śmierci i było już w takim stopniu rozkładu, że teraz jest woskowe, fioletowe i czarne.

Gdy prezydent Ukrainy Petro Poroszenko, prezydent Rosji Władimir Putin, kanclerz Niemiec Angela Merkel i prezydent Francji François Hollande zasiedli w środę do rozmów w Mińsku, żeby wynegocjować rozejm na Ukrainie, doskonale zdawali sobie sprawę, że ludzkie koszty tej wojny rosną każdego dnia. Według raportu opublikowanego przez Organizację Narodów Zjednoczonych w poniedziałek liczba ofiar śmiertelnych sięgnęła już 5486 osób. We wtorek ta liczba znowu wzrosła, gdy proukraińscy ochotnicy i wspierani przez Rosję separatysty przeprowadzili zaskakujące ataki na pozycje wroga w przeddzień rozmów na Białorusi.

Załącznik 5

Paweł Pieniążek, *Wojna, która nas zmieniła*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa 2017, s. 35-36.

Praca w warunkach konfliktu zbrojnego uświadomiła mi, że człowiek przywyknie do wszystkiego, niezależnie od tego, w jak ekstremalnej sytuacji się znajdzie. Widzę to w reakcjach mieszkańców i żołnierzy, którzy z przymusu żyją z trwającą wojną. Uczą się żyć zgodnie z narzuconymi przez nią zasadami. [...]

czynimy świat lepszym

Przede wszystkim zmienia się podejście do strachu i ocena tego, co niebezpieczne. Zależnie od roli, w którą wcielamy się na wojnie, wykształcają się różne odruchowe reakcje na niebezpieczeństwo.

[...] Początkowo obawiałem się wszystkiego, bo nie wiedziałem, jak postępować i co robić, ale doświadczenia i nawyków nabywa się szybko.

Paweł Pieniążek, *Wojna, która nas zmieniła*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa 2017, s. 10.

Jednak po trzech latach konfliktu zbrojnego na wschodzie Ukrainy nie mówi się, że to „wojna, która nas zmieniła”. Jej wpływ na społeczeństwo jest marginalizowany i wypierany, jakby kryła coś mrocznego, do czego nikt nie chce się przyznać. Nie chodzi mi o powszechnie znane skutki tego konfliktu, takie jak dziesięć tysięcy ofiar, złamane życia, zniszczone domy, utrata Krymu i marna przyszłość Donbasu. Również nie o to, że skorumpowany system powraca, jeśli w ogóle można powiedzieć, że przez jakiś czas nie obowiązywał.

[...] Patrząc na te wydarzenia, trudno uwierzyć, że ludzie, których więcej łączyło, niż dzieliło, stanęli z bronią po przeciwnych stronach barykady i otworzyli do siebie ogień.

ŹRÓDŁA I MATERIAŁY DODATKOWE :

Barbara Gawryluk, *Teraz tu jest nasz dom*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2016,

Paweł Pieniążek, *Wojna, która nas zmieniła*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa 2017,

Ben Hoyle, *Ukraina. Kociół debalcewski, zwycięski „Azow” i papierowy rozejm. Donbas wciąż krwawi*,

Strona PAH o akcji Zróbmy Pokój: <https://www.pah.org.pl/zaangazuj-sie/dla-szkol/zrobmy-pokoj/>

Paweł Smoleński, *Szcze nie wmerła i nie umrze. Rozmowa z Jurijem Andruchowyczem*, Czarne, Wołowiec 2014

Pomóż nam tworzyć jeszcze lepsze materiały i wypełnij ankietę: http://bit.ly/ocen_materiały_PAH

polska pomoc

Scenariusz powstał w ramach projektu „Otwórz się na Cele Zrównoważonego Rozwoju” współfinansowanego w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Scenariusz jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska (CC BY 3.0). Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Polskiej Akcji Humanitarnej. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2017. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej. Treść licencji jest dostępna na stronie <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/>